

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
TEISĖS DEPARTAMENTAS**

**IŠVADA
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PRANEŠĖJŲ APSAUGOS ĮSTATYMO
PROJEKTO**

2010-10-05 Nr. XIP-2459

Vilnius

Įvertinę projekto atitiktį Konstitucijai, įstatymams, teisėkūros principams ir juridinės technikos taisyklėms, teikiame šias pastabas:

1. Teikiamas projektas vertintinas kaip alternatyvus Seime įregistruotam Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 198, 199, 238, 279, 283 straipsnių papildymo ir Kodekso papildymo 199¹ straipsniu įstatymo projektui Nr. XIP-2363, kadangi vienas iš abiejų projektų tikslų yra analogiškas – užtikrinti pranešėjų apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas apsaugą nuo neteisėto poveikio.

2. Nekvestionuodami būtinybės įgyvendinti Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 33 straipsnio ir Civilinės teisės konvencijos prieš korupciją 9 straipsnio nuostatų, atkreipiame dėmesį, kad teikiamu projektu siūlomi reguliuoti teisiniai santykiai šiuo metu reguliuojami kitais teisės aktais: Baudžiamojo proceso kodeksu (toliau – BPK), Baudžiamojo proceso ir operatyvinės veiklos dalyvių, teisingumo ir teisėsaugos institucijų pareigūnų apsaugos nuo nusikalstamo poveikio įstatymu (toliau – Apsaugos nuo nusikalstamo poveikio įstatymas), Baudžiamuoju kodeksu, Darbo kodeksu, Civiliniu kodeksu, Valstybės tarnybos įstatymu.

Pirma, pažymėtina, kad pranešimo apie nusikalstamas veikas (įskaitant korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas) tvarką, asmenų, pranešusių apie nusikalstamas veikas, statusą, šių asmenų pareigą atsakyti už melagingą pranešimą apie nusikalstamą veiką, ikiteisminio tyrimo, gavus pranešimus apie nusikalstamą veiką, atlikimo tvarką reglamentuoja atitinkami BPK straipsniai.

Atsižvelgiant į tai, pastebėtina, kad:

1) projekto 4 straipsnio 1 dalis BPK įtvirtinto teisinio reguliavimo atžvilgiu, viena vertus, laikytina pertekline, antra vertus, laikytina prieštaraujanti BPK, nes nenustato pranešėjo teisės pranešti apie nusikalstamą veiką prokurorui;

2) projekto 4 straipsnio 2 dalis vertintina kaip prieštaraujanti BPK nuostatomis, reglamentuojančioms ikiteisminio tyrimo atlikimo tvarką, nes joje nurodoma, kad ikiteisminio tyrimo įstaiga pranešėjo pateiktą informaciją privalo patikrinti ir įvertinti pateiktą informaciją Vyriausybės nustatyta tvarka;

3) projekto 4 straipsnio 3 dalis vertintina kaip įtvirtinanti ikiteisminio tyrimo įstaigoms pagal BPK nebūdingą teisinį reguliavimą, nes BPK nustato, kad asmuo, pranešęs apie nusikalstamą veiką (šiuo atveju, pavyzdžiui, darbuotojas, pranešęs apie darbdavio daromą ar padarytą korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką), gali būti pripažintas liudytoju, o tam tikrais atvejais (pavyzdžiui, jeigu darbuotojo buvo reikalaujama duoti kyši) – ir nukentėjusiuoju;

4) projekto 4 straipsnio 4 dalis BPK įtvirtinto reguliavimo atžvilgiu laikytina pertekline, nes BPK reglamentuoja ikiteisminio pareigūno, atsisakiusio pradėti ikiteisminį tyrimą, veiksmus.

Antra, asmenų, pranešusių apie nusikalstamą veiką ir pripažintų liudytojais ar nukentėjusiais, teisę prašyti taikyti ikiteisminio tyrimo metu anonimiškumą ir jo taikymo pagrindus nustato BPK, o Apsaugos nuo nusikalstamo poveikio įstatymas nustato apsaugos nuo nusikalstamo poveikio priemones ir jų taikymo pagrindus asmenims, pripažintiems liudytojais ar nukentėjusiais, ir šių asmenų tėvams (įtėviams), vaikams (įvaikiams), broliams, seserims, seneliams, vaikaičiams, sutuoktiniams ir sugyventiniams, todėl galiojančiuose teisės aktuose įtvirtintos apsaugos priemonės gali ir turi būti taikomos ir tais atvejais, kai būtina apsaugoti pranešėjus apie korupcines nusikalstamas veikas.

Tiesa, pripažintina, kad anonimiškumas, be kitų sąlygų, gali būti taikomas tik tuomet, kai nukentėjusysis ar liudytojas dalyvauja procese dėl labai sunkaus ar sunkaus nusikaltimo (ne visos korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos yra sunkūs ar labai sunkūs nusikaltimai), o apsaugos nuo nusikalstamo poveikio priemonės, be kitų sąlygų, gali būti taikomos ir už kai kuriuos apysunkius nusikaltimus (bet ne už visas korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas). Tačiau tai nepaneigia galimybės ir būtinybės įgyvendinti projekto tikslus galiojančių teisės aktų pataisomis, o ne naujo teisės akto nuostatomis.

Tokią galimybę ir būtinybę patvirtina ir Seime įregistruotas Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 198, 199, 238, 279, 283 straipsnių papildymo ir Kodekso papildymo 199¹ straipsniu įstatymo projektas Nr. XIP-2363, kuriuo pranešėjų apie korupcinio

pobūdžio nusikalstamas veikas apsaugai siekiama pritaikyti nukentėjusiųjų ir liudytojų apsaugos nuo neteisėto poveikio nuostatas.

Be to, naujo teisės akto šioje srityje būtinybę paneigia ir tai, kad pranešėjų galimybes gintis nuo asmenų, kurie pranešėjų atžvilgiu ėmėsi tam tikro neteisėto poveikio, užtikrina kiti galiojantys teisės aktai: Baudžiamasis, Civilinis, Darbo kodeksai.

3. Projekto 1 straipsnio vienintelė dalis nenumeruotina (žr. projekto 10 ir 13 straipsnius).

4. Projekto 1, 2, 3 ir 4 straipsniuose vartojama sąvoka „korupcinio pobūdžio nusikalstama veika“, o projekto 9 straipsnio dalyje – „korupcinio pobūdžio veika“. Siūlytina suvienodinti projekte vartojamas sąvokas.

5. Projekto 3 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad pranešėjas nelaikomas sąžiningu, jei jis nenurodo faktinių aplinkybių, sukeliančių įtarimų dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos buvimo. Tačiau pažymėtina, kad toks asmuo apskritai nelaikytinas pareiškėju (žr. projekto 2 straipsnio 4 dalyje pateiktą apibrėžimą).

6. Nėra aiškus projekto 3 straipsnio 3 dalies sąvokos „gerai moralei prieštaraujantys tikslai“ teisinis turinys. Taip pat nėra aiškus ir projekto 8 straipsnio 1 dalies formuluotės „formuoti neigiamą pranešėjo įvaizdį“ teisinis turinys.

7. Projekto 4 straipsnio 3 dalyje tarp žodžių „veikų“ ir „registrą“ įrašytinas žodis „žinybinį“.

8. Projekto 6 straipsnio 1 dalis kelia neaiškumų dėl šios dalies ir Darbo kodekso bei Valstybės tarnybos įstatymo nuostatų, įtvirtinančių darbo (tarnybos) santykių nutraukimą, santykio, kadangi atleidimo pagrindu „be darbuotojo raštiško sutikimo“ ir darbo (tarnybos) santykių nutraukimo šiuo pagrindu procedūros galiojantys teisės aktai nereglamentuoja.

Be to, Darbo kodekso 129 straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatyta, kad teisėta priežastis nutraukti darbo santykius negali būti dalyvavimas byloje prieš darbdavį, kaltinamą įstatymų pažeidimu (šiuo atveju – prieš darbdavį, kurio atžvilgiu pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos).

9. Projekto 6 straipsnio 2 dalies paskirtis kelia neaiškumų dėl to, kad joje nustatyta galimybė darbdaviui atskleisti informaciją apie pranešėją prieštarauja projekto 1 straipsnyje įtvirtintam projekto tikslui – užtikrinti pranešėjų apsaugą.

Atkreiptinas dėmesys, kad BPK nustatyta asmens, kuriam taikomas anonimiškumas, pareiga neatskleisti savo asmens tapatybę nurodančių duomenų, o Apsaugos nuo nusikalstamo poveikio įstatyme nustatyta saugomo asmens pareiga be atitinkamo Lietuvos policijos generalinio komisaro, teritorinės policijos įstaigos vadovo ar Kalėjimų departamento

direktoriaus sutikimo neatskleisti informacijos apie jam taikomas apsaugos nuo nusikalstamo poveikio priemones, ir už šių pareigų pažeidimą nustatyta baudžiamoji atsakomybė.

10. Kadangi projekto 7 ir 9 straipsniuose apibūdintos priemonės nėra įtrauktos į projekto 5 straipsnyje išdėstytą pranešėjų apsaugos priemonių sąrašą, nėra aišku, koks yra projekto 7 ir 9 straipsniuose apibūdintų priemonių statusas ir santykis su pranešėjų apsaugos priemonėmis.

11. Taisytina projekto 11 straipsnio 1 dalies formuluotė „Šio įstatymu taikomų apsaugos priemonių taikomu pranešėjams efektyvumo stebėseną vykdo“.

12. Projekto 11 straipsnyje nustatyta, kad pranešėjų apsaugos priemonių veiksmingumo stebėseną vykdo Vyriausybės įgaliota institucija, nors projekto aiškinamajame rašte šiame kontekste yra tiksliai įvardyti Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras ir Lietuvos nusikaltimo aukų rėmimo asociacija. Siūlytina projektą ir jo aiškinamąjį raštą suredaguoti taip, kad tarp jų neliktų prieštaravimų.

13. Iš projekto 14 straipsnio 1 dalies formuluotės „per vieną mėnesį“ nėra aišku konkreči įstatymo įsigaliojimo data.

Be to, nėra aiškus santykis tarp projekto 14 straipsnio 1 dalyje minimo įstatymo įsigaliojimo ir projekto 13 straipsnyje bei 14 straipsnio 2 dalyje minimos įstatymo taikymo pradžios.

Teisės departamento direktorius

Andrius Kabišaitis

G. Ivoška

A. Jatkevičius